S. C. CRISTIAN

PATRU ANI DE URGIE

NOTELE UNUI EVREU DIN ROMANIA

— „TIMPUL" S. A. Str. Sărindar No. 15 — București —

PREFAȚĂ

Contemporanii, ca și urmașii noștri, așteaptă de la noi, cei cari au luat parte activă la treburile obștii evreești, relatarea de cele întâmplate cu evreii din România. O relatare autentică despre cele trăite, văzute sau chiar auzite, o relatare obiectivă fără decor literar.

Relatările memorialistice au desigur ceva individual și nu pot fi complect obiective. Urgia abătută asupra evreimei din România în ultimii ani, întrece însă întratâta tendința individuală, că depășește imaginația de care autorul ar putea fi bănuit.

Viața aleargă grăbită, tulburările politice nu se vor opri curând, deaceia nu trebue să pierdem amintirile trăite și nici documentele vremii, oricât ar fi ele de puține și mici față de ansamblul dramei noastre evreești.

Ceiace mă îndeamnă la strângerea și păstrarea materialului de față, este și o spovedanie de ușurare, căci întâmplările mari din viață se cer povestite.

Mă simt îndemnat să le dau publicității și ca material documentar, pentru cronicarul de mâine, care va trebui să stabilească așa zisul adevăr istoric. Cu atât mai mult, cu cât oamenii pomeniți în aceste note sunt în viață, ceea ce consfințește autenticitatea documentară.

Aș fi vrut să nu vorbesc de mine în aceste note, dar faptele povestite, după cum se va vedea, sunt în mare parte împletite cu numele meu și oricât aș fi vrut să mă sustrag evenimentelor povestite, n'aș vrea nici să forțez nota sincerității, care să slăbească mărturia mea, printr'o modestie egoistă.

Centrul povestirei mele îl formează, în mare parte, Iașul.

Orașul acesta cu peste 40.000 de evrei, a suferit zi de zi și noapte de noapte, martirajul celor câteva luni de guvernare legionară.

Iașul a furnizat atunci curților marțiale și închisorilor, cel mai mare număr de evrei, fabricați de agenții politiei-comuniști.

In Iași, în Chestura din Iași, sub legionari, au fost bătute fetițe nevrâstnice cu vergi, la organele genitale și striviți sânii la întredeschiderea ușilor, pentru a le smulge semnătura de participarea lor activă la mișcarea comunistă.

In Chestura din Iași, în beciul ei și în camere închizitoriale, se

schingiuiau mame în fața copiilor și copii în fața mamelor, pentru delicte imaginare contra „Siguranței Statului".

Câte delicte, câte năpaste născocea fantezia patologică a polițiștilor legionari și nelegionari, asupra îngrozitei populații evreești din Iași.

Dar numai din Iași ?

Aceste isprăvi le-am trăit și văzut în calitatea mea de conducător al obștii din Iași și ca delegat al obștiilor din Moldova, sub legionari.

Le-am văzut și trăit în popasurile mele de închisori. La închisoarea Chesturii din Iași și la închisoarea militară din Iași, ca și la penitenciarul din Bacău.

Polițiștii, sub legionari, lucrau cu ridicata. Timpul era scurt și evreimea trebuia exterminată repede. „Delicvenții" erau adunați pe grupe, cu dosare colective.

Am dirijat multe din procesele acestor grupe. Procesul grupelor, cunoscute sub denumirea de „grupul celor 19", de „grupul celor 26", „grupul celor 14", „grupul celor 8": băeți și fete între 16 și 19 ani. In fruntea acestor grupe se aflau băeți hotărîți, cu personalitate definită. Amintesc pe liceanul Făinaru ucis mai târziu la Râbnita în Transnistria, pe studentul Presmann, pe liceanu Weinberg de la Vaslui. Grupele veneau de la Dorohoi, de la Darabani, dela Vaslui, dela Bârlad, dela Moinești și del Iași. Mai erau zeci de alte procese individuale.

Toate aceste întâmplări, pe lângă episoadele povestite aci, fac parte din ansamblul situatiei nenorocite în care a fost aruncată populația evreească din țară, iar lucrarea de față, o lucrare de ansamblu, tinde să oglindească acea situatie pentru cronicarul de mâine.

CAPITOLUL I

Sub regimul legionar

Pentru a caracteriza regimul legionar din Moldova, nu este nevoie de cercetat activitatea fiecărui oraș în parte. Ar fi deajuns arhiva Chesturii din Iași, unde isprăvile legionare au fost îndrumătoare și pentru celelalte orașe. Sistemul și programul de lucru ale legionarilor porneau dela Iași, reședința regionalei din Moldova.

In celelalte regiuni ale țării, afară de București, se pare că „activitatea" legionară a fost mai moderată, în ceea ce privește crimele și schingiuirile, dar nu și jafurile.

In ultimă analiză, activitatea legionară se reducea la două obiective principale: suprimarea tineretului evreesc prin aruncarea lui în închisori, și jefuirea evreilor burghezi, prin aceleași înscenări cinice, cu delicte variate. Toate însă în legătură cu „Siguranța Statului Român" și „pericolul bolșevic".

Nimeni dintre Românii autohtoni, cu vechi nume de resonanță românească, n'a fost mai zelos întru apărarea statului român ca legionarii dela Iași, în special cei dela S. O. L. (Serviciul Ordinei Legionare) și cei dela Chestură.

In aceste două citadele „patriotice" de apărarea țării, bântuiau românii Șutu, Semaschievici, Grijenco, Coșovliuc, Ventoniuc și alte câteva nume, cu aceiași sonoritate ciudată.

Sediul principal al S. O. L.-ului, un fel de reprezentanță politică a regionalei din Moldova, era în casele Mitropoliei din str. Ștefan cel Mare. Al doilea sediu era Chestura, organul de executare, mai corect de execuție, ale celor hotărîte la S. O. L.

Mai era un sediu — căminul legionar — din vestita clădire roșie dela Râpa Galbenă, flancat la mică distanță de două sinagogi, care au fost apoi dărâmate până la pământ, de către legionari.

Comandantul regionalei a fost Ilie Vlad Sturza, un tânăr înalt și chipeș, în vârstă de 26—27 de ani, fiul Ministrului de Externe de atunci, iar Chestorul — un tânăr avocățel din Iași — Șutu, — care avea de aghiotant sau șef de cabinet pe Semaschievici, un alt tânăr cu aparență blajină, originar din Bucovina.

Nici unul din demnitari nu avea vârsta de 30 de ani.

Statul major al comandantului Sturza se compunea din câțiva băeți, pe cari i-am pomenit, și alți câțiva ale căror nume nu le mai reținu.

La 6 Septembrie 1940, la venirea lor la putere, legionarii s'au pus imediat pe lucru.

Din prima zi, Chestura s'a umplut cu „delicvenți" evrei. Tineri, băeți și fete, cari au fost „prinși" lipind apeluri comuniste pe ziduri; oameni maturi, în buzunarele cărora s'au „găsit" imaginare manifeste bolșevice. Bătrâni — cazul comerciantului Leo Hart, în varstă de 80 de ani — cari au păstrat câte o pânză roșie, care „urma" să fie transformată în drapel roș la intrarea Rușilor în România. La alții s'au „găsit" dosite drapele roșii gata confecționate, cu inscripția: „Trăiască Molotov". S'au „găsit" la unii paftale, cu insignele secera și ciocanul. S'au „prins" tipografi, cari tipăreau noaptea manifeste comuniste. La un ceauș evreu, s'a găsit pe masă... Noul Testament.

Toate aceste delicte au fost născocite pentru justificarea arestărilor, schingiuirilor și jefuirei celor reținuți.

Zilnic se arestau zeci de evrei, ținuți în beciuri și camere, și prin cazne hotești se smulgeau dela acești nenorociți, recunoașterea scrisă că sunt într'adevăr autorii „delictelor" înscenate. Zilnic plecau convoaie de evrei la Curtea Marțială cu dosare ticluite pentru cercetare sumară și judecare rapidă.

Oricâtă bunăvoință ar fi avut Curtea Marțială, delicvenții erau sortiți condamnării. Magistrații judecau sub teroare și după „piesele" din dosar. Martorii, sau oricare alte dovezi, nimic nu era luat în seamă. Magistrații susțineau că nu cercetează mijloacele prin care s'au obținut declarațiile afirmative ale evreilor, ci afirmația în sine, semnată de delicvent.

Comunitatea din Iași s'a îngrozit. Nimeni nu îndrăsnea să ridice glasul. Nimeni nu protesta, nimeni nu intervenea. Se țineau consfătuiri, fără rezultate.

In acest timp nu făceam parte din conducerea Comunității din Iași, după cum nu făcusem niciodată parte.

Nu refuzam însă colaborarea mea în chestiunile mai importante, care frământau din când în când obștea, mai ales în ultimii ani, dela venirea la guvern a regimului precursor Goga—Cuza.

Prin relațiile mele personale în lumea politică din Capitală, sau în cercurile gazetărești de acolo, credeau cei necăjiți că le-aș fi putut fi de folos.

Din prima zi a urgiei legionare, din prima zi deci a arestărilor și sălbătăciilor contra evreilor, am fost solicitat de familiile celor arestați și invitat de Comunitate să fac parte din conducere.

M'am prezentat a doua zi la Chestură și am luat contact cu Chestorul si cu comisarii șefi. Fierbea sângele în mine de cele văzute în jurul meu. Beciul plin de evrei de toate vârstele, adunați din capturile zilnice, cu fețele și mâinile învinețite de bătăi. Comisarii dădeau din umeri: „nu pot face nimic; e ordin și sunt suspectați de comisarii legionari atașați la Chestură", — îmi spunea câte unul.

CUPRINSUL

Pagina

PREFAȚA 5

CAPITOLUL I.

Sub regimul legionar 7

CAPITOLUL II.

Decret lege care interzice contractele de ucenicie cu evreii 32

CAPITOLUL III.

Expulzarea din țară a Evreilor de origină poloneză sau cu pașaport Nansen 36

CAPITOLUL IV.

Colaborarea mea cu D-rul Filderman . . . 43

CAPITOLUL V.

Actele doveditoare pentru răniții evrei din războiul trecut 45

CAPITOLUL VI.

In lagărul dela Tg, Jiu 47

CAPITOLUL VII.

Gheorghe Prisăcaru 69

CAPITOLUL VIII.

Strădania unei Regine 73

CAPITOLUL IX.

Contribuția mea la înlăturarea ghetourilor în Moldova 79

CAPITOLUL X.

Principesa Marta Bibescu și suferințele Evreilor 89

CAPITOLUL XI.

Activitatea arhitectului H. Clejan 91

CAPITOLUL XII.

Despre amânarea încorporării Evreilor în armată 103

CAPITOLUL XIII.

Sub Centrala Evreilor din România 105

CAPITOLUL XIV.

Dimitrie Lupu - Primul Președinte al Casației Duhovnicul durerilor noastre. . . 155